

รายงานสถานการณ์เด็ก ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ประจำปี 2560

จัดทำโดย กลุ่มวิจัย

13 มกราคม 2561

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมา

ความขัดแย้งไม่ว่าจะเกิดที่ใดในโลกล้วนส่งผลกระทบต่อเด็กอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จังหวัดชายแดนใต้ในประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน ความขัดแย้งรอบล่าสุดที่เริ่มต้นเมื่อวันที่ 4 มกราคม 2547 ก็ผ่านห้วงเวลามาแล้ว 14 ปีแล้ว รัฐบาลและหน่วยงานไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน ก็ได้พยายามในการแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่องเพื่อยุติความขัดแย้งแต่กระนั้นก็ยังไม่สามารถยุติได้ในเร็ววัน กลุ่มด้วยใจได้เริ่มดำเนินการรายงานผลกระทบที่เกิดกับเด็กที่อยู่และเติบโตมาภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบมาตั้งแต่ปี 2557 และร่วมกันทำงานกับองค์กรเครือข่ายที่ทำงานด้านสิทธิเด็กหรือให้ความช่วยเหลือดูแลเด็กที่ได้รับผลกระทบทั้งภาครัฐและเอกชนกว่า 23 องค์กร จึงทำให้การทำงานที่ผ่านมาส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกอย่างเป็นรูปธรรมเช่นสิทธิเด็กที่ได้รับผลกระทบโดยตรงลดลงอย่างเห็นได้ชัดในปี 2560 แต่ก็ยังมีผลกระทบที่ไม่ปรากฏในรายงานของรัฐและทำให้เด็กที่ได้รับผลกระทบไม่ได้รับการดูแลและเยียวยาอย่างเหมาะสม ดังนั้นการจัดทำรายงานเพื่อสะท้อนปัญหาผลกระทบที่เกิดกับเด็กจะนำไปสู่การแสวงหาแนวทางการดูแลและเยียวยาเด็ก การป้องกันและคุ้มครองเด็กได้ครอบคลุมเด็กที่ได้รับผลกระทบทั้งหมด

1.2 วัตถุประสงค์

การจัดทำรายงานสถานการณ์สิทธิเด็กประจำปี 2017 มีวัตถุประสงค์เพื่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับรู้และตระหนักถึงสถานการณ์การสิทธิเด็กในพื้นที่ที่มีการใช้ความรุนแรงด้วยอาวุธในจังหวัดชายแดนใต้ประเทศไทยและนำข้อมูลไปใช้เพื่อการปกป้องคุ้มครองเด็กให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนสากลและหลักมนุษยธรรมระหว่างประเทศที่เป็นหลักสากลให้คู่ขัดแย้งที่มีอาวุธไม่กระทำการละเมิดต่อเด็กไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม

1.3 ขอบเขตและวิธีการดำเนินการ

การจัดทำรายงานมีการใช้ข้อมูลเชิงปริมาณเช่นสถิติของเด็กจากหน่วยงานต่างๆและข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานการณ์สิทธิเด็ก รายงานคดี การสังเกตการณ์คดีในศาล รวมไปถึงข้อมูลข่าวสารจากสื่อกระแสหลักและสื่อกระแสรอง

2. กรอบแนวคิดในการปกป้องคุ้มครองเด็ก

2.1 กรอบแนวคิดระหว่างประเทศ

กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ

อนุสัญญาเจนีวาเกิดขึ้นจากการประชุมที่จัดโดยรัฐบาลประเทศสวิตเซอร์แลนด์และประเทศต่าง ๆ ในยุโรปอีก 12 ประเทศในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2492 ที่เรียกขานนี้ว่า อนุสัญญาเจนีวา โดยอนุสัญญาฉบับแรก ซึ่งมีสาระสำคัญว่าด้วยการสงเคราะห์ผู้บาดเจ็บจากสนามรบ ซึ่งอนุสัญญานี้ได้รับการแก้ไขปรับปรุงจากการประชุมระหว่างประเทศหลายครั้ง ต่อมาจึงประกาศเป็นอนุสัญญาเจนีวาจำนวน 4 ฉบับ คือ อนุสัญญาฉบับที่ 1 ว่าด้วยการคุ้มครองและช่วยเหลือทหารบาดเจ็บ เจ็บป่วยในสนามรบ อนุสัญญาฉบับที่ 2 ว่าด้วยการคุ้มครองและช่วยเหลือทหารบาดเจ็บ เจ็บป่วยในสงครามทางทะเล อนุสัญญาฉบับที่ 3 ว่าด้วยการกำหนดสถานภาพและการปฏิบัติต่อเชลย อนุสัญญาฉบับที่ 4 ว่าด้วยการคุ้มครองและช่วยเหลือพลเรือนในเขตพื้นที่ที่มีการขัดแย้งกันทางอาวุธโดยมีหลักการพื้นฐานสำคัญ 3 ประการ คือ มนุษยธรรม ความเสมอภาค และ ความไม่ลำเอียง อนุสัญญาแต่ละฉบับจะให้ความสำคัญแตกต่างกัน

สาระสำคัญของอนุสัญญาเจนีวาที่เกี่ยวข้องกับเด็กคืออนุสัญญาเจนีวาฉบับที่ 4 และพิธีสารเพิ่มเติมฉบับที่ 2 ที่ประเทศภาคีทั้งหลายจักดำเนินการเพื่อเคารพและประกันให้มีการเคารพ โรงพยาบาลต้องไม่ถูกคุกคาม สตรีต้องได้รับความคุ้มครองเป็นพิเศษให้พ้นจากการถูกข่มขืน และพิธีสารฉบับที่ 2 การคุ้มครองพลเรือนซึ่งได้รับผลกระทบจากการขัดแย้งที่มีใช้ระหว่างประเทศ เช่น สงครามกลางเมือง การขัดแย้งระหว่างฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายกบฏ สาระสำคัญของพิธีสารเพิ่มเติม ต้องจำกัดวิธีการในการทำสงคราม ต้องแยกแยะพลเรือนออกจากผู้ที่ทำการสู้รบ (ทหาร) ห้ามทำลายสิ่งที่เป็นต่อความอยู่รอดของพลเรือน และ ห้ามเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี เข้าร่วมในการสู้รบ¹

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและพิธีสารเลือกรับ 3 ฉบับ

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) หรือที่เรียกสั้นๆว่า CRC เป็นสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่ได้รับความเห็นชอบมากที่สุดในโลก โดยทุกประเทศในโลกได้ให้สัตยาบัน ยกเว้นประเทศโซมาเลีย ชูदानใต้ และสหรัฐอเมริกาโดยได้รับการรับรองจากที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติ (United Nations General Assembly) ในปี 2532 ประเทศไทยลงนามในอนุสัญญาว่าด้วย

¹ <http://thaircy.redcross.or.th/redcrossandyouth/icrc/humanlaw/>

สิทธิเด็กเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2535 โดยอนุสัญญานี้มีหลักคิดที่สำคัญ 4 ประการคืออนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กบอกถึงนิยาม (เด็กหมายถึงบุคคลทุกคนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี) และมาตรฐานสิทธิมนุษยชนของเด็ก เพื่อช่วยให้ประเทศต่าง ๆ ให้ความคุ้มครองดูแลเด็กได้อย่างเหมาะสม

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก รวมหลักการสำคัญ คือ การไม่เลือกปฏิบัติ และเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก โดยมีเนื้อหา 4 ด้าน ได้แก่

- (1) สิทธิในการอยู่รอด
- (2) สิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง
- (3) สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา และ
- (4) สิทธิในการมีส่วนร่วม

ประเทศไทยก็ได้นำอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กมาเป็นหลักในการปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก นอกจากนี้ประเทศไทยยังได้ลงนามในพิธีสารเลือกรับจำนวน 3 ฉบับ คือ

1. พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเรื่อง การค้าเด็ก การค้าประเวณี และสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก
2. พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเรื่อง ความเกี่ยวพันของเด็กในความขัดแย้งกันด้วยอาวุธ
3. พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่องกระบวนการติดต่อร้องเรียน

ในกรณีของจังหวัดชายแดนภาคใต้ พิธีสารเลือกรับฉบับที่ 2 มีความสำคัญต่อการปกป้องไม่ให้เด็กเกี่ยวข้องกับการใช้อาวุธโดยมีเป้าหมายของพิธีสารฉบับนี้ว่า

เพื่อสร้างเสริมการปฏิบัติตามสิทธิที่ได้ยอมรับในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กต่อไปมีความจำเป็นที่จะต้องเพิ่มการคุ้มครองเด็กจากการเข้าไปเกี่ยวพันในความขัดแย้งกันด้วยอาวุธ

รับทราบว่า ข้อ 1 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กระบุว่า เพื่อความมุ่งประสงค์ของอนุสัญญานี้ เด็กหมายถึง มนุษย์ทุกคนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี เว้นแต่จะบรรลุนิติภาวะก่อนหน้านั้นตามกฎหมายที่ใช้บังคับแก่เด็กนั้น

เชื่อว่า พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาที่เพิ่มอายุของบุคคลที่อาจได้รับการคัดเลือกเข้าสู่กองทัพการเข้ามีส่วนร่วมในการสู้รบจะมีส่วนช่วยอย่างมีประสิทธิภาพที่จะปฏิบัติตามหลักการที่ผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นข้อพิจารณาก่อนสิ่งอื่นในทุกการกระทำที่เกี่ยวข้องกับเด็ก²

2.2 กรอบแนวคิดภายในประเทศ

เมื่อไทยได้ลงนามรับในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กแล้วก็ได้นำมาอนุวัติบัญญัติเป็นกฎหมายภายในประเทศไทยมีดังนี้

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

โดยมีหลักการกำหนดขั้นตอน วิธีการปฏิบัติต่อเด็กในด้านการอุปการะเลี้ยงดู การสงเคราะห์ การคุ้มครองสวัสดิภาพและการส่งเสริมความประพฤติเด็ก เพื่อให้เด็กได้รับการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และมีพัฒนาการที่เหมาะสม รวมถึงการป้องกันไม่ให้เด็กถูกทารุณกรรม ตกเป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ หรือการถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม โดยอาศัยความร่วมมือในการคุ้มครองเด็กระหว่างหน่วยงานของรัฐและเอกชน เปิดโอกาสให้ทุกคนได้เข้ามามีส่วนในการคุ้มครองเด็กทั้งในรูปแบบการแจ้ง การรายงาน หรือการช่วยเหลือเด็กเบื้องต้น รวมถึงการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กในรูปแบบของสถานรองรับเด็ก 4 ประเภท ได้แก่ สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ และสถานพัฒนาและฟื้นฟู

พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2550

มีหลักการคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดสำหรับเด็ก ทั้งในด้านการจดทะเบียนรับรองการเกิด การพัฒนาการยอมรับ การคุ้มครองและโอกาสในการมีส่วนร่วมโดยไม่มีทางเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม มีสิทธิด้านการศึกษา โดยเฉพาะเด็กพิการหรือเด็กที่มีความสามารถพิเศษ มีสิทธิได้รับการศึกษาพิเศษที่เหมาะสมกับตน ได้รับบริการสาธารณสุข การเล่น การพักผ่อน การเข้าร่วมกิจกรรม นันทนาการวัฒนธรรมและศิลปะ ส่งเสริมให้มีความผูกพันต่อครอบครัว ภูมิใจในชาติไทย และวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย มีสุขภาพแข็งแรง มีวุฒิภาวะทางอารมณ์สมควรแก่วัย รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล มีเจตคติและทักษะที่ดีต่อการทำงาน มีจิตสำนึกในการให้และงานอาสาสมัคร รับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่นและส่วนรวม มีส่วนร่วมในการแสดงออกทั้งโดยส่วนบุคคลและเป็น

² โปรดดูเพิ่มเติมในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและพิธีสารเลือกรับ 3 ฉบับ

หมู่คณะ ในรูปของสภาเด็กและเยาวชนในระดับอำเภอ ระดับจังหวัดและระดับประเทศ โดยการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

กำหนดให้มีการปกป้องคุ้มครองเด็กที่เป็นพยานในคดีอาญาและในกรณีที่เกิดตกเป็นผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญา และศาลมีอำนาจในการส่งตัวเด็กเข้ารับการดูแลในองค์กรที่ศาลเห็นสมควรเป็นผู้ดูแล เพื่อให้การบำบัดฟื้นฟูทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เกิดการเปลี่ยนแปลงแก้ไขเด็กและเยาวชนให้มีชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสม พร้อมทั้งส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีโอกาสกลับคืนสู่สังคม

กลไกการปกป้องคุ้มครองเด็กภายในประเทศ

เมื่อประเทศไทยได้ลงนามในกฎหมายระหว่างประเทศและนำมาแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเพื่อให้เกิดการปกป้องคุ้มครองเด็กแล้วประเทศไทยยังมีการสร้างกลไกภายในประเทศเพื่อใช้ในการปกป้องคุ้มครองเด็กคือ

แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2555 – 2559 เน้นการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามช่วงวัย คุ้มครองและพัฒนาเด็กที่ต้องการการคุ้มครอง เสริมสร้างความเข้มแข็งของสภาเด็กและเยาวชน และภาคีเครือข่ายเพื่อให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กและเยาวชน

กองทุนคุ้มครองเด็กจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นทุนใช้จ่ายในการสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติเด็กทั้งหมดทั้งครอบครัวและครอบครัวอุปถัมภ์

คณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติที่ประกอบไปด้วยผู้เชี่ยวชาญและหน่วยงานภาครัฐทำหน้าที่ในการ เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบาย แผนงานงบประมาณและมาตรการในการสงเคราะห์คุ้มครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติเด็กตามที่กฎหมายกำหนดไว้ และอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการปกป้องคุ้มครองเด็ก

สภาเด็กและเยาวชน ซึ่งมีตั้งแต่ระดับตำบลไปจนถึงระดับประเทศโดยมีเด็กเป็นกลไกหลักในการทำงาน และขับเคลื่อนประเด็นเด็กด้วยตนเอง³

³ โปรดดูเพิ่มเติมใน Chapter 2 กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

http://www.dla.go.th/upload/ebook/column/2012/7/2012_5042.pdf

เมื่อพิจารณาจากกลไกต่าง ๆ ที่ประเทศไทยดำเนินการในการปกป้องคุ้มครองเด็กเชื่อได้ว่าจะสามารถดำเนินการได้จริงหากมีการปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่องในภาวะปกติแต่ในพื้นที่ที่มีความขัดแย้งด้วยอาวุธ และมีการบังคับใช้กฎหมายพิเศษที่ไม่ได้ระบุถึงการปกป้องคุ้มครองเด็กอย่างชัดเจนหรือมีระเบียบรองรับการปฏิบัติการตามกฎหมายจึงส่งผลให้เกิดการละเมิดสิทธิเด็กทั้งจากเจ้าหน้าที่รัฐที่ปฏิบัติการและจากฝ่ายกองกำลังติดอาวุธในพื้นที่ดังนี้

3 สถานการณ์การละเมิดสิทธิเด็กในพื้นที่ขัดแย้งด้วยอาวุธ

เหตุการณ์ความขัดแย้งด้วยอาวุธที่เกิดขึ้นทั่วโลกมีผลกระทบที่เกิดขึ้นกับเด็กไม่แตกต่างกันมากนักที่จังหวัดชายแดนใต้ประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน ผลกระทบที่เกิดขึ้นโดยส่วนใหญ่มีดังนี้

3.1 ผลกระทบทางตรงจากเหตุการณ์ความไม่สงบ

เด็กได้รับผลกระทบต่อร่างกาย (เสียชีวิตและบาดเจ็บ)

ตั้งแต่ปี 2547 จนถึงปี 2560 มีเด็กเสียชีวิตจำนวน 238 คน เด็กได้รับบาดเจ็บจำนวน 1,151 คนเด็กพิการจำนวน 36 คน และมีเด็กกำพร้าจากสถานการณ์จำนวน 6,998 คน รวมเป็นเด็กที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์จำนวน 8,423 คน⁴ ซึ่งเป็นจำนวนที่ไม่น้อยเลย แต่เมื่อดูแนวโน้มของผลกระทบที่มีต่อเด็กจะเห็นได้ว่าจำนวนเด็กที่เสียชีวิตมีแนวโน้มลดลงตั้งแต่ปี 2556 ซึ่งตัวเลขลดต่ำลงน้อยกว่า 10 คนต่อปี โดยเฉพาะในปี 2560 ตัวเลขเด็กที่เสียชีวิตจากสถานการณ์ความไม่สงบมีจำนวนเพียง 2 คนซึ่งเป็นตัวเลขที่ต่ำที่สุดในรอบ 14 ปี ซึ่งเป็นผลมาจากการเกิดขึ้นของเครือข่ายที่ทำงานด้านเด็กกว่า 23 องค์กรตั้งแต่ปี 2556 ได้ทำงานรณรงค์การปกป้องคุ้มครองเด็กมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะสิทธิที่เด็กจะมีชีวิตรอดนำมาซึ่งการปฏิบัติการทางทหารที่เคารพในหลักสิทธิมนุษยชนมากขึ้น

แต่กระนั้นก็ตามยังคงมีการละเมิดเกิดขึ้นจากทั้ง 2 ฝ่ายคือเจ้าหน้าที่รัฐฝ่ายความมั่นคงและกองกำลังติดอาวุธจากขบวนการปลดปล่อยปาตานี กรณีการละเมิดต่อชีวิตเด็กที่สะเทือนใจในปี 2560 คือกรณีที่เกิดขึ้นกับครอบครัว นายสมชาย ทองจันทร์ อายุ 57 ปี มีผู้เสียชีวิตยกครอบครัว 4 ราย เป็นผู้ใหญ่ 3 คน และเป็นเด็กชายวัย 8 ขวบ 1 คน และบาดเจ็บอีก 1 คน ส่วนอีก 1 คนปลอดภัย เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2560 และเหตุการณ์ที่เกิดเมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2560 เมื่อเกิดเหตุระเบิดที่หน้าห้างบิ๊กซี สาขาปัตตานีเป็นเหตุให้มีผู้ได้รับบาดเจ็บกว่า 60 คน โดยในจำนวนดังกล่าวมีเด็กจำนวน 11 คน และมีการออกแถลงการณ์ประณามการ

⁴ ข้อมูลจากศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุความไม่สงบจังหวัดชายแดนใต้ (ศวชต.)

กระทำได้กล่าวหลายองค์กร และนับแต่นั้นมาก็ไม่มีเหตุการณ์ความรุนแรงที่มาจากการปฏิบัติทางการทหารของกองกำลังติดอาวุธที่ส่งผลกระทบต่อร่างกายเกิดขึ้นกับเด็กซึ่งเป็นผลมาจากความร่วมมือของทุกฝ่ายทั้งจากการป้องกันเหตุการณ์ความรุนแรงและการไม่เลือกเป้าหมายที่เป็นเด็กของกองกำลังติดอาวุธ

เด็กที่ได้รับบาดเจ็บจากสถานการณ์ความไม่สงบระหว่างปี 2547-2560 มีจำนวน 1,151 คน ในจำนวนนี้มีเด็กต้องพิการถึง 37 คน ซึ่งเด็กที่ได้รับบาดเจ็บส่วนใหญ่เกิดจากเหตุระเบิดในที่สาธารณะมากกว่าการถูกยิง เช่น ในกรณีระเบิดที่หน้าห้างสรรพสินค้าบิ๊กซีเมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2560 ส่งผลให้เด็กได้รับบาดเจ็บกว่า 10 ราย และหลายรายต้องพิการ แต่เป็นที่ยินดีเมื่อจำนวนเด็กที่ได้รับบาดเจ็บในปี 2560 มีเด็กที่ได้รับบาดเจ็บเพียง 13 คนและเป็นจำนวนที่ต่ำที่สุดในรอบ 14 ปี ในขณะที่ไม่มีเด็กที่ต้องพิการมาตั้งแต่ 2558 เป็นต้นมา

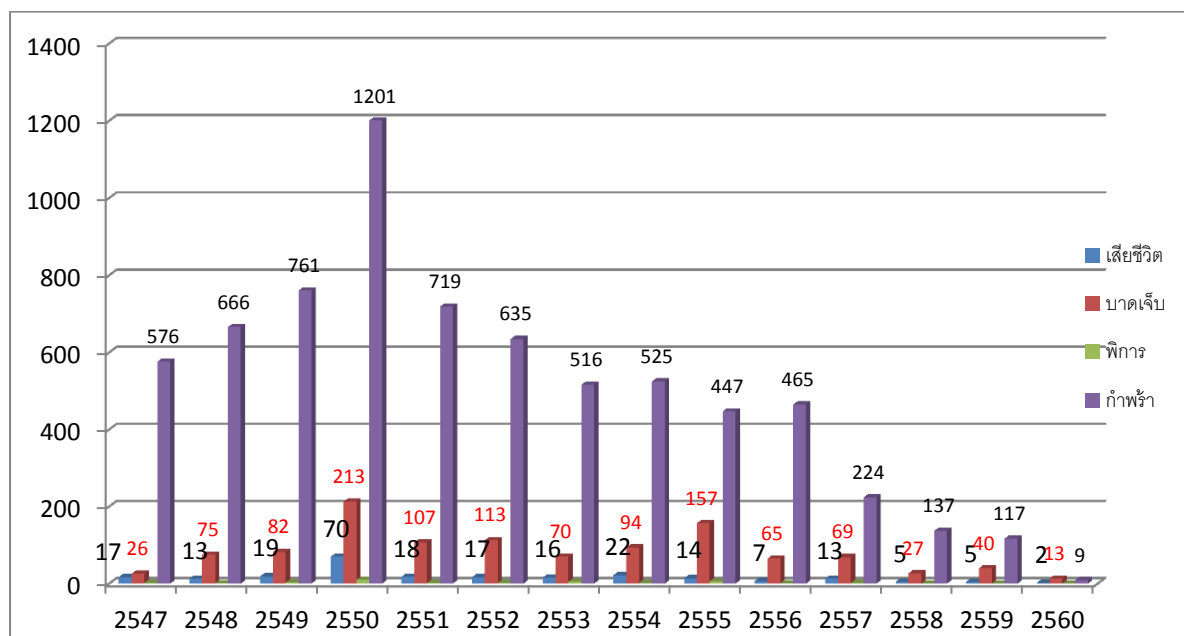
อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่เด็กได้รับบาดเจ็บหรือพิการได้ส่งผลกระทบต่อการศึกษาและการพัฒนาของเด็กเพราะต้องหยุดเรียนเพื่อการรักษาตนเองให้หายจากอาการบาดเจ็บในกรณีที่บาดเจ็บสาหัสจำเป็นต้องรักษาร่างกายนานกว่า 3 เดือน ทำให้เกิดความล่าช้าในการศึกษาและลดทอนศักยภาพของเด็กในระยะยาว นอกจากนี้ในกรณีที่เด็กพิการทำให้เกิดผลกระทบทางด้านจิตใจในระยะยาวเพราะต้องปรับวิถีการใช้ชีวิตและสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับร่างกายตนเอง

จากรายงานการศึกษาพบว่าเด็กที่พิการมีปัญหาทางด้านสุขภาพจิตมากกว่าเด็กปกติโดยเฉพาะเด็กที่มีอายุน้อยที่จะได้ยินการเปรียบเทียบในด้านต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของพวกเขา อาจถูกล้อเลียนและอาจถูกควบคุมการใช้ชีวิตประจำวันเพื่อความปลอดภัยของพวกเขาผลกระทบทางด้านจิตใจที่จะเกิดขึ้นคือการขาดความเชื่อมั่นในตนเองและภาวะซึมเศร้า

ตารางแสดงจำนวนเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบจากการกระทำของกองกำลังติดอาวุธ⁵

ปี	เสียชีวิต	บาดเจ็บ	พิการ	กำพร้า
2547	17	26	2	576
2548	14	75	1	666
2549	19	82	3	761
2550	70	214	10	1201
2551	18	107	2	719
2552	17	114	2	635
2553	16	70	5	516
2554	22	94	2	525
2555	14	157	6	447
2556	7	65	1	465
2557	14	69	2	224
2558	5	27	0	147
2559	5	40	0	117
2560	2	14	0	9
รวม	238	1151	36	6998

แผนภูมิแสดงจำนวนเด็กที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำของกองกำลังติดอาวุธในจังหวัดชายแดนใต้

⁵ ข้อมูลจากศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุความไม่สงบจังหวัดชายแดนใต้ (ศวชต.)

การบังคับใช้กฎหมายต่อเด็กในจังหวัดชายแดนใต้

เป็นที่ทราบโดยทั่วกันว่าพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้มีการบังคับใช้กฎหมายพิเศษ 3 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน และพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ซึ่งเด็กจะได้รับผลกระทบโดยตรงจากการบังคับใช้กฎหมายพิเศษ 2 ฉบับ คือ กฏอัยการศึกและ พ.ร.ก. ฉุกเฉินฯ จากการถูกควบคุมตัว ถูกซักถาม โดยปราศจากการได้รับการคุ้มครองตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก

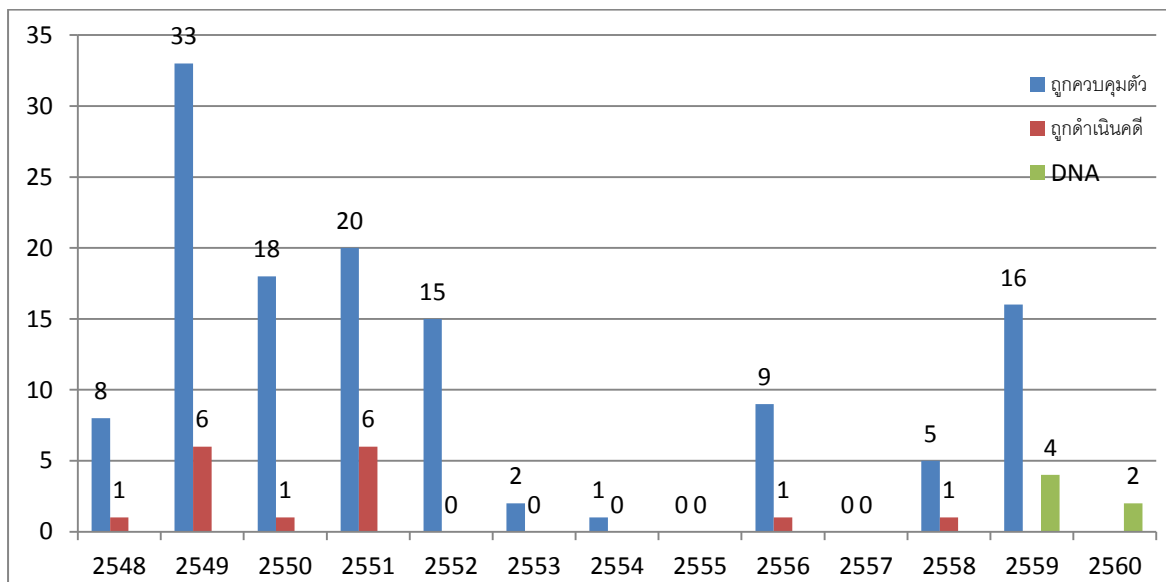
อย่างไรก็ดี สถานการณ์การบังคับใช้กฎหมายพิเศษต่อเด็กเริ่มมีทิศทางที่ดีขึ้นคือในปี 2560 จากการบันทึกโดยกลุ่มด้วยใจพบว่าจำนวนเด็กที่ถูกดำเนินคดีความมั่นคงมีแนวโน้มที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง แต่ถึงอย่างนั้นก็ยังคงมีการบังคับใช้กฎหมายพิเศษกับเด็กโดยเฉพาะการซักถามเด็กและการบังคับตรวจ DNA ในปี 2560 เกิดกรณีเด็กผู้หญิงคนหนึ่งอยู่ร่วมในเหตุการณ์วิสามัญฆาตกรรม เพียงแค่เธอถูกนำตัวออกมาเพียงไม่กี่ก้าว พี่ชายของเธอก็ถูกยิงเสียชีวิตพร้อมเพื่อนของเขาโดยเจ้าหน้าที่อ้างว่านี่คือเหตุการณ์ปะทะและนำไปปฏิบัติการวิสามัญฆาตกรรม เธอถูกนำไปสอบสวน ซักถาม และเก็บดีเอ็นเอโดยปราศจากสหวิชาชีพมาร่วมรับฟัง ซึ่งอาจมีเหตุผลที่ว่านี่คือปฏิบัติการภายใต้การบังคับใช้กฎหมายพิเศษ แต่อย่างไรก็ดีก็ต้องคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นหลักและไม่ถูกเลือกปฏิบัติ และแน่นอนว่าเราไม่สามารถคาดเดาถึงสภาพจิตใจของเด็กและทัศนคติของเด็กหลังผ่านเหตุการณ์การควบคุมตัว ซักถาม และถูกบังคับตรวจ DNA

กลุ่มด้วยใจมีการทำงานกับเด็กซึ่งได้เล่าประสบการณ์ที่เขาเข้าร่วมกองกำลังติดอาวุธด้วยเหตุผลที่ว่าเมื่อเขายังเด็กเขาเผชิญกับเหตุการณ์ที่มีการลอบยิงพ่อ แม่ และหลานๆ ที่กำลังนั่งเล่นอยู่หน้าบ้านถึงแม้โชคดีว่าไม่มีใครได้รับบาดเจ็บแต่นั้นก็ทำให้เขาเลือกจะใช้หรือสนับสนุนความรุนแรงในที่สุด

ตารางแสดงจำนวนเด็กที่ได้รับผลกระทบจากการบังคับใช้กฎหมายพิเศษในจังหวัดชายแดนใต้ในปี 2548-2560

ปี	เด็กที่ถูกควบคุมตัว	เด็กที่ถูกดำเนินคดี	DNA
2548	8	1	0
2549	33	6	0
2550	18	1	0
2551	20	6	0
2552	15	0	0
2553	2	0	0
2554	1	0	0
2555	0	0	0
2556	9	1	0
2557	0	0	0
2558	5	1	0
2559	16	0	4
2560	0	0	2
รวม	127	16	6

แผนภูมิแสดงจำนวนเด็กที่ได้รับผลกระทบจากการบังคับใช้กฎหมายในจังหวัดชายแดนใต้ปี 2548-2560

3.2 สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ที่ส่งผลต่อสิทธิเด็ก

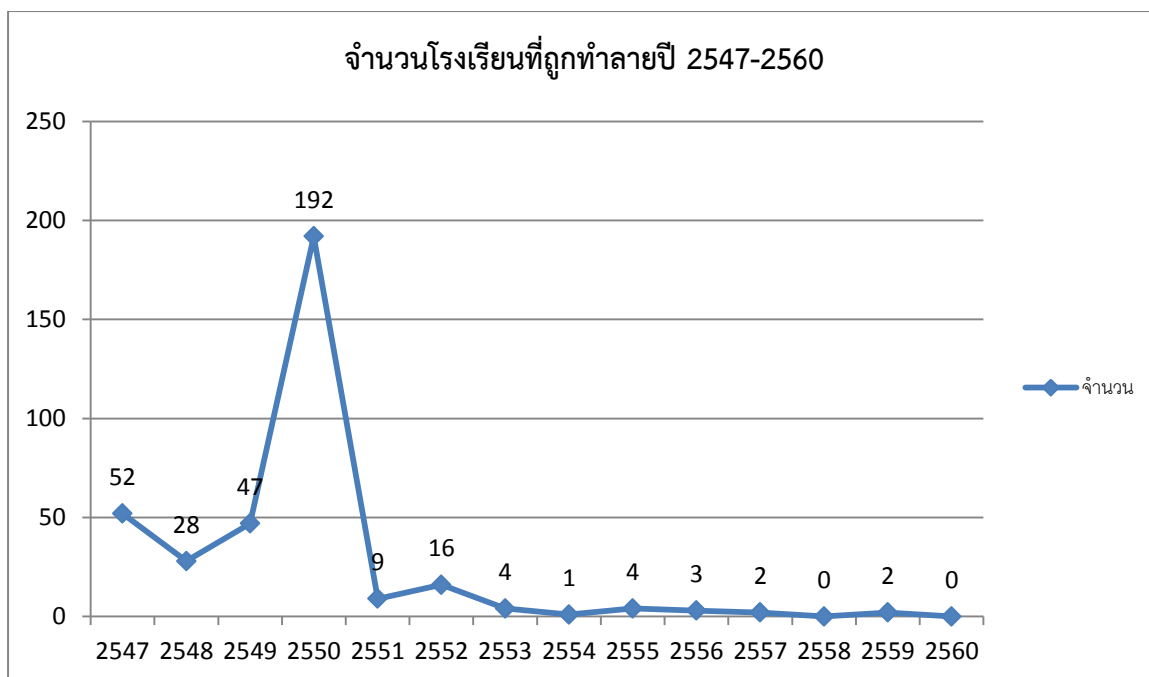
การศึกษา

เหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเด็กคือการทำลายโรงเรียนเพราะไม่เพียงแต่การทำให้เด็กไม่มีสถานที่สำหรับเรียนหนังสือแล้วยังทำให้เกิดความหวาดกลัวในการเดินทางไปโรงเรียนเพราะเกรงว่าเด็กหรือนักเรียนไม่ปลอดภัยในระหว่างการเดินทางหรือที่โรงเรียน และส่งผลให้ครูไม่กล้าไปโรงเรียน แต่อย่างไรก็ดีในปี 2560 ไม่ปรากฏมีการข่มขู่ให้โรงเรียนปิดหรือมีการทำลายโรงเรียนและมีแนวโน้มที่ดีที่การทำลายโรงเรียนเริ่มมีแนวโน้มที่ลดลงตั้งแต่ปี 2553

ตารางแสดงจำนวนโรงเรียนหรือสถานศึกษาที่ถูกวางเพลิง⁶

ปี	จำนวน
2547	52
2548	28
2549	47
2550	192
2551	9
2552	16
2553	4
2554	1
2555	4
2556	3
2557	2
2558	0
2559	2
2560	0
รวม	360

⁶ ข้อมูลจาก Deep South Incident Database (DSID)

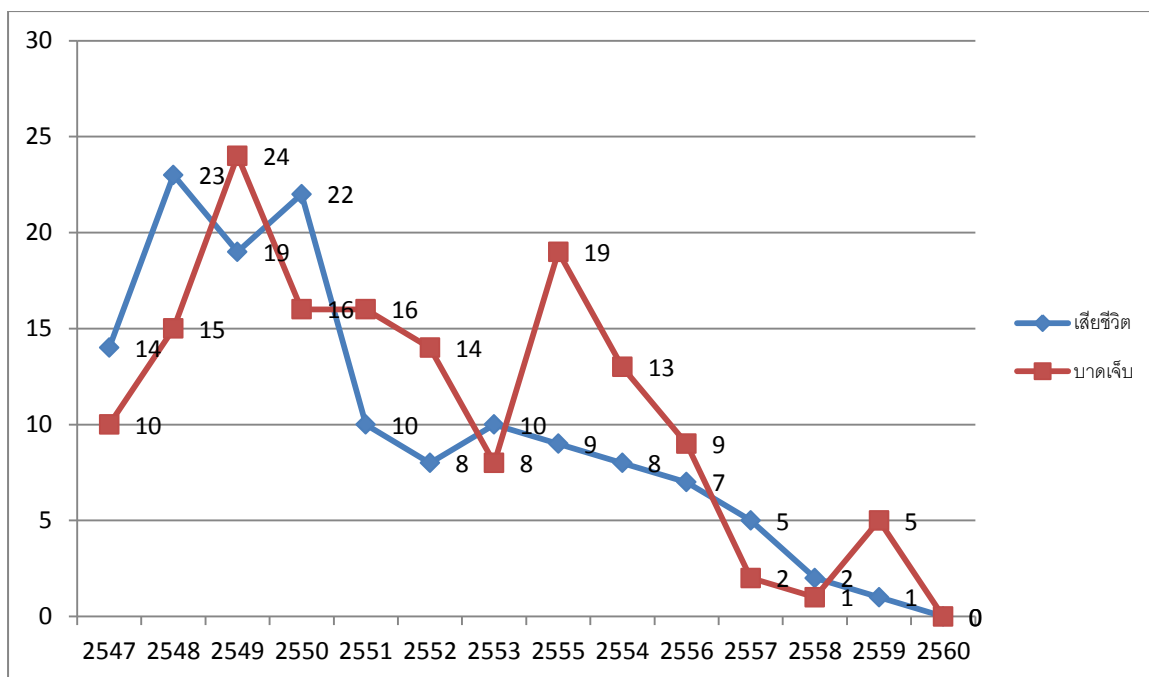
ครูถูกทำร้าย

ครูเป็นเป้าหมายที่ถูกทำร้ายในช่วงเริ่มต้นของความรุนแรงรอบใหม่ซึ่งมีตัวเลขที่สูงในช่วงปี 2549 และ 2555 หลังจากนั้นจึงมีจำนวนที่ลดลงอย่างต่อเนื่องและในปี 2560 ไม่มีครูเสียชีวิตหรือบาดเจ็บจากสถานการณ์ความไม่สงบ ซึ่งเดิมครูเป็นเป้าหมายในการถูกโจมตีเพราะว่าครูในโรงเรียนสามัญหรือโรงเรียนของรัฐบาลเป็นสัญลักษณ์ของไทยหรือสยาม ในอีกมุมหนึ่งครูตาดิกา ครูโรงเรียนสามัญสอนศาสนาหรือครูสอนอ่านอัลกุรอานเป็นสัญลักษณ์ของขบวนการปลดปล่อยปาตานี ซึ่งทำให้ครูเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบจากทุกฝ่าย

ตารางแสดงจำนวนครูที่เสียชีวิตและบาดเจ็บจากสถานการณ์ความไม่สงบ⁷

ปี	ครู	
	เสียชีวิต	บาดเจ็บและพิการ
2547	14	10
2548	23	15
2549	19	24
2550	22	16
2551	10	16
2552	8	14
2553	10	8
2555	9	19
2554	8	13
2556	7	9
2557	5	2
2558	2	1
2559	1	5
2560	0	0
รวม	136	151

⁷ ข้อมูลจากศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุความไม่สงบจังหวัดชายแดนใต้ (ศวชต.)

การปฏิบัติการทางทหารในโรงเรียน

โรงเรียนปอเนาะและโรงเรียนสอนให้เด็กอ่านอัลกุรอานอย่างเดียวเป็นสถานที่เงียบสงบ แต่ในมุมมองของเจ้าหน้าที่ก็มองว่าโรงเรียนตาดีกาหรือปอเนาะบางแห่งกลับเป็นสถานที่ที่ใช้สำหรับการฝึกการใช้อาวุธหรือชักจูงเด็กให้เข้าร่วมขบวนการและสถานที่หลบซ่อนตัว ในปี 2560 เกิดกรณีที่มีการเข้าไปปิดล้อมตรวจค้นที่โรงเรียนสอนศาสนา ดังนี้

- เจ้าหน้าที่เข้าปิดล้อมโรงเรียนสอนศาสนาแห่งหนึ่ง ใน จ.ปัตตานี หลังผู้ต้องสงสัยก่อเหตุขว้างระเบิดใส่ฐานปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่เกือบ 20 จุด เมื่อวันที่ 19 เมษายน 2560 ให้การชดเชยว่า ได้ใช้บ้านพักของโรงเรียนเป็นที่ประชุมก่อนออกปฏิบัติ
- 2 พฤษภาคม 2560 เจ้าหน้าที่เข้าปิดล้อมตรวจค้นหมู่ที่ 5 ต.กระโด อ.ยะรัง จ.ปัตตานี ในช่วงเย็นสามารถควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยก่อเหตุใช้ระเบิดขว้างเข้าใส่ฐานปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่หลายแห่งในวันที่ 19 เมษายน จากการสอบสวนขยายผลผู้ต้องสงสัยให้การว่ายังมีผู้ร่วมขบวนการอีก 2 คน ที่ได้หลบซ่อนตัวในโรงเรียนสอนศาสนาแห่งหนึ่งใน ต.ปทุมดี อ.ยะรัง เจ้าหน้าที่จึงได้กระจายกำลังเข้าปิดล้อมและควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยได้เพิ่มอีก 2 คน
- วันที่ 23 สิงหาคม 2560 เจ้าหน้าที่ เข้าปิดล้อมตรวจค้นในหมู่บ้าน พื้นที่เป้าหมายรวม 4 จุด คือในพื้นที่ ม.6 บ้านจือแรบองอ จำนวน 1 จุด และ บ้านพักครูใหญ่ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

แห่งหนึ่ง และบ้านผู้นำศาสนาในพื้นที่ และ ศูนย์ตาดีกา จำนวน 3 จุด พื้นที่ ม.2 บ้านแบรอจะรัง ต. ตะลูโป๊ะ อ.เมือง จ.ปัตตานี

นโยบายการสอนหน้าที่พลเมืองในโรงเรียนตาดีกา

โรงเรียนตาดีกาเป็นโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม ดำเนินการโดยคณะกรรมการมัสยิดในแต่ละหมู่บ้าน ในปี 2560 เป็นปีแรกที่มีการเข้าไปขอจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับสิทธิทางการเมืองและหน้าที่พลเรือนให้กับ เด็กซึ่งไม่ได้เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนศาสนาแต่อย่างใด โดยในช่วงปลายปีเริ่มมีภาพเจ้าหน้าที่ทหารแต่ง ภายด้วยชุดเครื่องแบบและพกพาอาวุธปืนไปในโรงเรียนตาดีกาประมาณ 6-7 คน เพื่อไปทำกิจกรรมกับเด็กที่ โรงเรียนตาดีกา ทั้งนี้ครูตาดีกาบางโรงเรียนก็มีความกังวลใจในการเข้ามาของเจ้าหน้าที่เพราะทำให้ชั่วโมงใน การเรียนการสอนลดลง และกิจกรรมก็ไม่สอดคล้องกับการเรียนการสอนเดิม บางโรงเรียนพบว่ากิจกรรมเน้น สนุกสนานและบันเทิงใจ

นอกจากนี้จากรายงานของขององค์การยูนิเซฟพบว่าเด็กมีจะง่ายต่อการข่มขู่และพวกเขาทำตามที บอก พวกเขายังมีโอกาสน้อยกว่าผู้ใหญ่ที่จะหนีไปและพวกเขาไม่ต้องการเงินเดือน ในความขัดแย้งที่ยืดเยื้อ ยาวนานเด็ก ๆ ก็กลายเป็นทรัพยากรอันทรงคุณค่า ข้อพิพาทในปัจจุบันที่กำลังเกิดขึ้นมานานกว่า 10 ปี เด็กที่ เติบโตขึ้นมาท่ามกลางความรุนแรงเห็นว่าเป็นวิถีชีวิตที่ถาวร เด็กกำพร้าที่อยู่อย่างโดดเดี่ยวนั้นรู้สึกถึงความ น่ากลัว น่าเบื่อ และผิดหวัง และเป็นไปได้ที่พวกเขาก็มักจะเลือกที่จะต่อสู้ด้วยกำลัง ในฟิลิปปินส์ซึ่งได้รับความ เดือดร้อนมาหลายทศวรรษจากสงครามก่อความไม่สงบเด็กหลายคนได้กลายเป็นทหารทันทีที่เข้าสู่ยุวชนของ พวกเขา

เครื่องแบบสะท้อนถึงระเบียบและระเบียบวินัยรวมทั้งป้ายระบุตำแหน่งและเน้นโครงสร้างลำดับใน กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศขั้นของกองทัพ นอกจากนี้ ยังเรียกร้องความเคารพและความกลัวและ เป็นสัญลักษณ์ของพลัง การขาดเครื่องแบบทหารมักบ่งชี้ว่าเป็นพลเรือนจึงไม่ต้องถูกโจมตี⁸ เมื่อพิจารณาถึง กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กที่เด็กจะต้องได้รับประโยชน์สูงสุดและ คำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กและเด็กไม่ถูกใช้ประโยชน์ในทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นฝ่ายใด ทางครูตาดีกา จะต้องสร้างหลักประกันว่าโรงเรียนจะเป็นโรงเรียนที่ทำการเรียนการสอนเรื่องศาสนาอิสลามและรัฐบาล จะต้องมั่นใจว่าจะสร้างหลักประกันความปลอดภัยให้กับเด็ก และไม่ดำเนินการใดที่จะทำให้เด็กมีความเสี่ยงที่ จะถูกโจมตี

⁸ https://www.icrc.org/eng/assets/files/other/irrc_853_pfanner.pdf

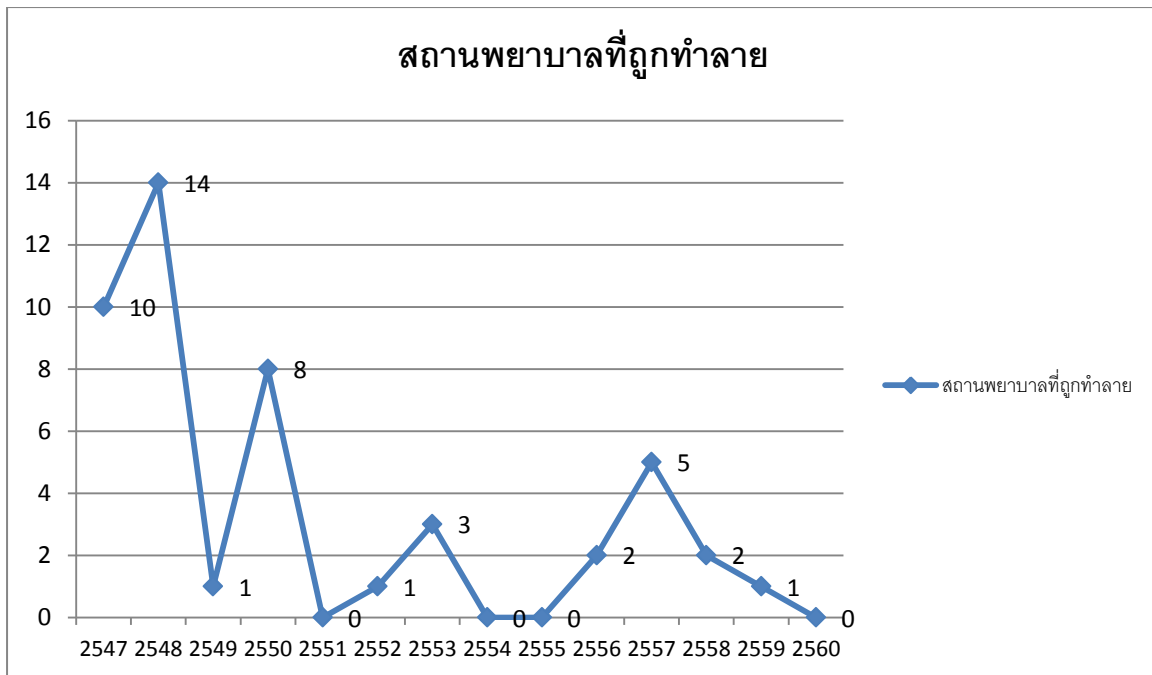
โรงพยาบาล

การโจมตีโรงพยาบาลส่งผลต่อการมีชีวิตรอดของเด็กเพราะทำให้เด็กเข้าไม่ถึงวัคซีน การรักษาพยาบาล เมื่อมีไม่สบาย เหตุการณ์สะท้อนขวัญในการโจมตีโรงพยาบาลคือเหตุการณ์การระเบิดโรงพยาบาลโคกโพธิ์ และการใช้โรงพยาบาลเจาะไอร็องเป็นพื้นที่โจมตีทหารที่ผ่านมาในช่วง 14 ปี มีการโจมตีสถานพยาบาลไปแล้ว 46 แห่ง

ตารางโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลที่ถูกทำลาย⁹

ปี	จำนวน
2547	10
2548	14
2549	1
2550	8
2551	-
2552	1
2553	3
2554	-
2555	-
2556	2
2557	5
2558	2
2559	1
2560	0
รวม	46

⁹ ข้อมูลจาก Deep South Incident Database (DSID)

โดยภาพรวมในปี 2560 รัฐบาลได้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพต่อการหยุดยั้งการใช้ความรุนแรง และส่งผลกระทบต่อเด็กแต่ในกรณีที่น่าห่วงใยคือการปฏิบัติการภายใต้กฎหมายพิเศษต่อเด็กในจังหวัดชายแดนใต้ จึงมีข้อเสนอแนะต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องดังนี้

4. ข้อเสนอแนะต่อการปกป้องคุ้มครองเด็ก

1. รัฐจะต้องดำเนินการตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กที่ไทยได้ลงนามโดยเฉพาะกรณีที่เกิดตกเป็นผู้ต้องสงสัยหรือพยานในที่เกิดเหตุ โดยเฉพาะการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553
2. รัฐควรดำเนินการเพื่อยุติการตรวจเก็บดีเอ็นเอเด็กอย่างไม่มีข้อยกเว้น
3. รัฐควรพิจารณาอย่างรอบคอบต่อกรณีการทำกิจกรรมของทหารพร้อมอาวุธในโรงเรียนตาดีกา
4. รัฐควรดำเนินการตามมติ UN 1325 เป็นแนวทางในการปกป้องคุ้มครองเด็กในพื้นที่ขัดแย้งและเร่งดำเนินการการเจรจาสันติภาพ